

הקשר בין השירותים הניתנים באקדמיה לסטודנטים עם מוגבלויות לבין החוללות העצמית בלימודים והשתתפות באקדמיה

שלי בן יעקב, אלמוג לוי, פרופ' נאוה רצון

החוג לריפוי בעיסוק, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב

הקדמה

בשנים האחרונות חלה עליה משמעותית במוסדות האקדמיים בישראל במספרם של סטודנטים עם מוגבלויות מוטוריות, סנסוריות, סנסו-מוטוריות ונפשיות. ממחקרים עולה כי סטודנטים עם מוגבלויות מדווחים על קשיים בהשתתפותם באקדמיה.

חוללות עצמית הקשורה בלימודים הינה תחושת המסוגלות של סטודנט בביצוע מטלה בתחום הלימודים (Bandura, 1997). היא הוזכרה במחקרים רבים קשורה להצלחת הסטודנט בלימודים.

למרות זאת, לא נמצאו די מחקרים שבדקו את הקשר בין שירותים הניתנים באוניברסיטה לסטודנטים אלה, לבין החוללות העצמית שלהם בלימודים ורמת השתתפותם.

מטרות והשערות המחקר

מטרת המחקר:

בדיקת הקשר בין חוללות עצמית הקשורה בלימודים והשתתפותם של סטודנטים עם מוגבלויות באקדמיה, לבין תפיסת השירותים הניתנים להם במסגרת האקדמית, ושיעור רצונם משירותים אלה.

השערות המחקר:

- ❖ ימצא קשר בין תפיסת היקף השירותים לבין חוללות עצמית הקשורה ללימודים.
- ❖ ימצא קשר בין תפיסת איכות השירותים לבין חוללות עצמית הקשורה ללימודים.
- ❖ ימצא קשר בין שביעות רצון מהשירותים לבין חוללות עצמית הקשורה ללימודים.
- ❖ ימצא קשר בין ההשתתפות לבין תפיסת איכות השירותים.

שיטה

מחקר מסוג חתך רוחבי

אוכלוסיית המחקר

למחקר גויסו 17 סטודנטים עם מוגבלויות שונות (8 גברים ו-9 נשים), הלומדים באוניברסיטת תל אביב.

טבלה 2: מאפייני המדגם – נתונים דמוגרפיים (n=17)

שכיחות (באחוזים)	גברים	נשים	ממוצע ציונים	מגדר
8 (47.1%)				גברים
9 (52.1%)				נשים
4 (23.5%)	90-100			ממוצע ציונים
7 (41.2%)	80-90			
2 (11.8%)	70-80			
1 (5.9%)	50-60			

טבלה 1: מאפייני המדגם – נתונים דמוגרפיים (n=17)

ממוצע (סטיית תקן)	גיל (שנים)	שנות השכלה	מספר סמסטרים
28.1 (±7.3)			
13.6 (±1.4)			
3.6 (±1.8)			

כלי המחקר

שאלון שביעות רצון בלימודים CSEQ: College Student Experiences Questionnaire (Pace, 1984)	שאלון התקווה AHS: Adult Hope Scale (Synder et. al, 1991)	שאלון השתתפות אקדמית חברתית (מרמור & שגיא, 2016)
שאלון להערכת חוויות הסטודנטים באוניברסיטה. במחקר הנוכחי נעשה שימוש בסעיפים הקשורים לשביעות רצון בלימודים, תפיסת הנגישות הקיימת עבור הסטודנט ומידת הסיוע של השירותים לסטודנט.	שאלון לדיווח עצמי, המכונה בעברית "שאלון התקווה". הוא כולל 10 היגדים, בודק את החוללות העצמית של אנשים מבוגרים באוכלוסיות שונות. מורכב משני ציונים: חוללות עצמית בלימודים ותחושת מסוגלות עצמית באופן כללי. ציון גבוה יותר בשאלון מעיד על הצלחה גבוהה בהשגת מטרות.	שאלון לדיווח עצמי, הבודק את תדירות השימוש במתקנים באקדמיה וההשתתפות החברתית. כולל 13 היגדים בתחומים: ספרייה, מחשבים, למידה בקורסים, חוויות עם אנשי סגל וחוויות אישיות. הציון הסופי מורכב מסכום חמשת התחומים.

מקורות:

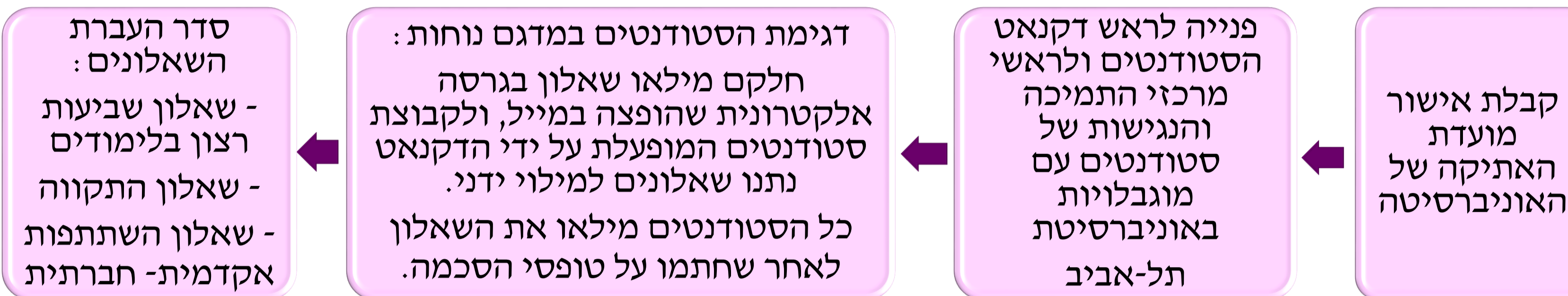
גל מרמור, נ' & שגיא, ש'. עבודה שהוגשה במסגרת סמינר מחקר. (2016). ריפוי בעיסוק, אוניברסיטת תל-אביב.

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: Freeman.

Pace, C. R. (1984). Measuring the Quality of College Student Experiences. An Account of the Development and Use of the College Student Experiences Questionnaire. Retrieved from: <https://eric.ed.gov>

Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., & Harney, P. (1991). The Will and the Ways: Development and Validation of an Individual-Differences Measure of Hope. Journal of Personality and Social Psychology, 60 (4), 570.

הליך המחקר

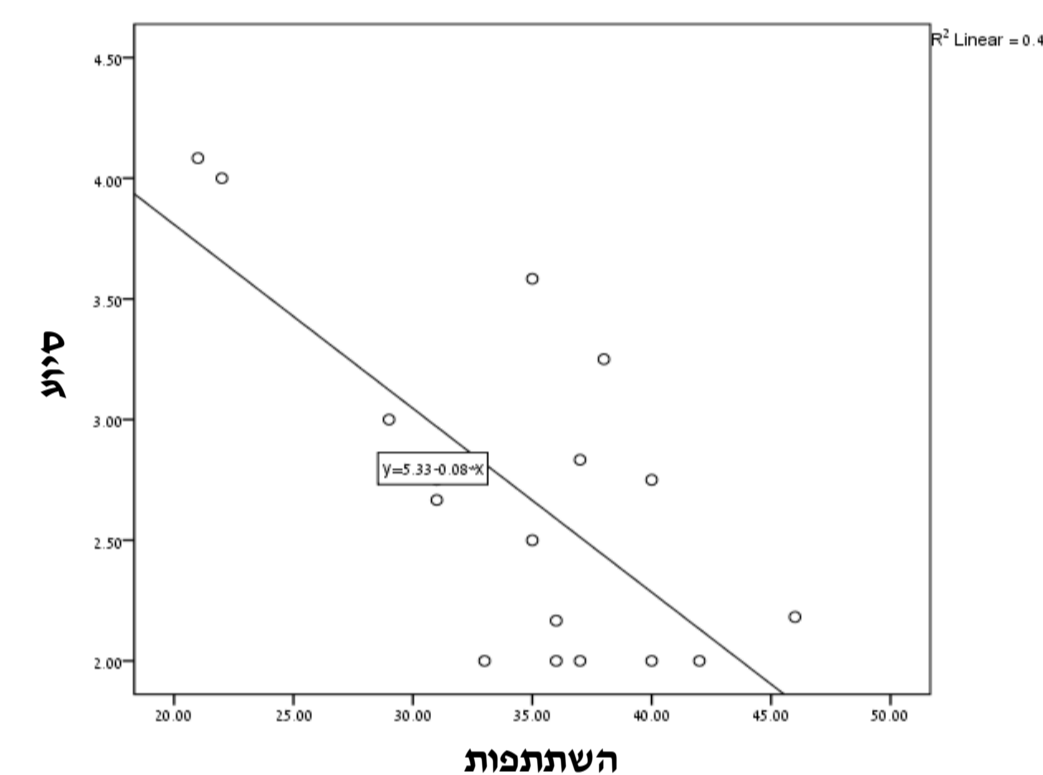

תוצאות

שתי השערות מחקר אושרו:

הקשר בין מדד ההשתתפות של הסטודנטים לבין החוללות העצמית הקשורה בלימודים. תפיסתם את המידה בה מרכז התמיכה סייע להם בפיתוח מיומנויות.

גרף 1: מידת השתתפות הסטודנטים כפונקציה של תפיסתם את מידת הסיוע של מרכז התמיכה

❖ כמו כן, נמצא קשר בין שביעות רצון לבין חוללות עצמית בנטרול ממוצע הציונים של הסטודנטים. ❖ לא נמצאו קשרים נוספים בין המשתנים שנבדקו.

דיון

❖ נמצא קשר בין מדד השתתפות הסטודנטים לבין תפיסת מידת הסיוע שקיבלו בפיתוח מיומנויות. כלומר, ככל שהסטודנטים השתתפו יותר בפעילויות השונות באקדמיה, כך הרגישו כי מרכז התמיכה פחות סייע להם בפיתוח מיומנויות. סיבה אפשרית לכך היא, שסטודנטים שהשתתפו יותר בפעילויות האקדמיות הרגישו פחות צורך להסתייע במרכז התמיכה.

❖ נמצא קשר בין חוללות עצמית לשביעות רצון מהלימודים, בנטרול השפעת ממוצע הציונים של הסטודנטים על שביעות הרצון. כלומר ככל שהחוללות העצמית בלימודים גבוהה יותר, כך שביעות הרצון מההתנסויות בלימודים גבוהה יותר.

❖ ככל שהחוללות העצמית הקשורה בלימודים הייתה גבוהה יותר, כך הסטודנטים השתתפו יותר בפעילויות האקדמיות. בהתאם לכך, עולה מהספרות כי הערכה עצמית, המהווה גורם פסיכוסוציאלי של הסטודנט עם המוגבלות, ניבאה את מידת ההשתתפות שלו בתחומים שונים באקדמיה.

מגבלות המחקר:

- ❖ עקב מספר קטן של משתתפים והטרוגניות רבה בסוגי המוגבלויות, לא ניתן היה להתייחס לתת קבוצות על פי סוג מוגבלות או חומרתה.
- ❖ המשתתפים במחקר היו מאוניברסיטת תל-אביב בלבד, כך שלא היוו מדגם מייצג לכלל הסטודנטים במוסדות אקדמיים שונים.
- ❖ היה מענה מועט מאוד למילוי השאלונים. יתכן ואלה שהשתתפו במחקר היו אלה שאינם שבעי רצון מהשירותים שקיבלו, ולכן המדגם אינו מייצג את כלל הסטודנטים עם המוגבלויות.

מסקנות

במחקר עתידי כדאי לדגום גם את צוות מרכז התמיכה, על מנת להשוות בין מידע אובייקטיבי לגבי השירותים הניתנים לסטודנטים לבין האופן שהם תופסים שירותים אלה.

עריכת מחקר דומה המשווה בין סטודנטים עם מוגבלויות לסטודנטים ללא מוגבלויות.

מקצוע הריפוי בעיסוק יכול לתרום רבות לשירותי מרכז התמיכה, בזכות יכולתו לשלב בין מרכיבים אישיים של האדם לבין עיסוקיו על מנת להגביר את השתתפותו במארג החיים.

בספרות ובמחקר הנוכחי מודגשת החשיבות של חוללות עצמית בהקשר למידת ההשתתפות של סטודנטים עם מוגבלויות בפעילויות אקדמיות. ההמלצות הנובעות מהמחקר הן:

המשך בדיקת הקשר בין תפיסת סטודנטים עם מוגבלויות את השירותים הניתנים להם באוניברסיטה לבין החוללות העצמית שלהם בלימודים. בדיקה זו תסייע להבנה עמוקה יותר של חוויות הסטודנטים בלימודים, וליעול השירותים הניתנים להם באקדמיה.